

بینش معنوی ۲۳

مصطفی ملکیان

مشتاقی و مہجوری

گفت و گو در باب فرهنگ و سیاست

نشر نگاه معاصر

مشتاقی و مهاجوری
گفت و گو در باب فرهنگ و سیاست
مصطفی ملکیان

ناشر: نشر نگاه معاصر (وابسته به مؤسسه پژوهشی نگاه معاصر) / مدیر هنری:
باسم‌الرساله / حروفچینی و صفحه‌آرایی: کارگاه نگاه معاصر / لیتوگرافی: نوید /
چاپ و صحافی: فرنو / چاپ جلد: سیلک‌اسکرین (متوچهر مهاجرانی) / چاپ اول:
۱۳۸۵ / شمارگان: ۲۲۰۰ نسخه / قیمت: ۴۵۰۰ تومان

نگاه معاصر
نشر نگاه معاصر

نشانی: تهران، جاده لشکرک، شهرک ابوذر، نبش کوچه‌ی سوم، پلاک ۱
تلفن: ۰۹۱۲-۲۰۸۰۴۸۹
همه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

ملکیان مصطفی، ۱۳۳۵ -

مشتاقی و مهاجوری: گفت و گوهایی در باب فرهنگ و سیاست / مصطفی ملکیان. - تهران:
نگاه معاصر، ۱۳۸۵.

۳۳۱ ص. جدول - (پیش‌مثنوی: ۲۳)

ISBN: 964-7763-50-6

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات لیا

۱. ملکیان، مصطفی، ۱۳۳۵ - مصاحبه‌ها ۲. تفکر دینی - قرن ۱۴، ۳. فلسفه اسلامی، ۴.
مثنویت، الف. عنوان، ب. عنوان: گفت و گوهایی در باب فرهنگ و سیاست.

۱۸۹/۱

BBR ۱۲۸۰/م

م ۸۵-۲۹۶

کتابخانه ملی ایران

فهرست

درآمد	۵
رویکردهای متفاوت در تاریخ فلسفه‌نگاری	۷
وضعیت تفکر در ایران معاصر	۶۵
حوزه و دنیای جدید:	۹۷
دویدن در پی آواز حقیقت	۱۳۵
گفتاری در باب کلام جدید	۱۸۱
هر کس خود باید به زندگی خویش معنا ببخشد	۲۰۹
بحران اخلاق و معنویت	۲۳۹
معنویت و محبت چکیده همه ادیان است	۲۷۵
روشنفکری دینی و اصلاحات اجتماعی	۲۸۱
هرمنیوتیک قرآن و تعارضهای عقل جدید و وحی	۳۰۱
زن، مرد، کدام تصویر؟	۳۲۳
گفت و گو درباره حاکمیت دینی	۳۳۱
فلسفه نقه	۳۶۳
عقلانیت، دین، نواندیشی	۳۹۵
چه باید بشود	۴۲۱

درآمد

دروغایه‌ی واحد و مشترک گفت و گوهایی که در این مجموعه گرد آمده‌اند ربط و نسبت سیاست و فرهنگ است. سیاست، چه آن را رقابتی بدانیم که افراد یا گروههایی که منافع متعارض دارند بر سر کسب قدرت و رهبری وارد آن میشوند، و چه آن را فعالیت‌هایی تلقی کنیم که غرض از آنها حکومت کردن یا تأثیر گذاشتن بر یک نظام حکومتی یا کسب و حفظ ضبط و مهار یک نظام حکومتی است، و چه آن را ارتباطاتی بینگاریم میان انسانهایی که دغدغه‌شان حکومت کردن یا تأثیر گذاشتن بر یک نظام حکومتی یا کسب و حفظ ضبط و مهار یک نظام حکومتی است، و چه آن را ارتباطات میان رهبران و غیر رهبران در یک جامعه محسوب داریم. در هر حال، با فرهنگ، به معنای مجموعه‌ی حالات ذهنی-روانی و اعمال فردی و اجتماعی انسانها، ربط و نسبت دارد؛ و این بدان معنا است که چند و چون اوضاع و احوال سیاسی هر جامعه با باورها، دانشها، فهمها، تصورات، تفکرات، استدلالها، احساسات و عواطف، رویاها، تخیلات، توهمات، آرزوها، خواسته‌ها، تیات، کوششها، و اعمال یکایک افراد آن جامعه داد و ستد دارد؛ در آنها تأثیر میگذارد، از آنها تأثیر میپذیرد، آنها را مساعدت میکند، و با آنها معارضت مییابد؛ و، بالعکس، مؤلفه‌های فرهنگی نیز همین گونه داد و ستدها را با اوضاع و احوال سیاسی دارند. هم سیاست به فرهنگ صورت و سیرت خاصی میبخشد و هم فرهنگ به سرشت و سرنوشت سیاست صبغه‌ای مخصوص میدهد.

درباب تأثیر و تأثر و مساعدت و معارضت دوجانبه‌ی سیاست و فرهنگ، آنچه بیشتر محل تأکید این قلم است اینست که آثار و نتایج هر عمل سیاسی یا هر نظام سیاسی فقط منحصر به قلمروهای اقتصاد و حقوق نمیشود، بلکه به حیطه‌های خانواده و تعلیم و تربیت نیز تسری مییابد و از مرز امور مربوط به

مادّیت و جسم هم درمیگذرد و به حوزه‌ی امور مربوط به معنویّت و جان و ذهن و روان پای مینهد. فردیت‌ترین، ژرف‌ترین، و نهادی‌ترین لایه‌های وجود آدمی نیز از دسترس آثار و نتایج اعمال سیاسی یا نظام‌های سیاسی بعید و مصون نیست؛ یعنی، مثلاً، یک عمل سیاسی نادرست یا یک نظام سیاسی فاسد فقط ساختهای بیرونی و اجتماعی زندگی شهروندان را به تباهی و ویرانی نمیکشد، بلکه ساختهای درونی و فردی زندگی را نیز تباہ و ویران میکند و آدمی را حتّی از سلامت ذهنی-روانی و کمال اخلاقی هم محروم میدارد. از این رو، حتّی کسانی که فقط دلمشغولی‌هایی شخصی دارند و هم و غمشان یکسره معطوف به سلامت ذهنی-روانی و کمال اخلاقی خودشان است از توجّه و حسّاسیّت نسبت به نهاد و سیاست گریز و گزیری ندارند.

اما، باز، مهم‌تر از این جنبه‌های توصیفی و واقع‌نگرانه^۱ ربط و نسبت سیاست و فرهنگ جنبه‌های توصیه‌ای و ارزش‌نگرانه^۲ و هنجارگذارانه^۳ آن‌اند؛ و از این جنبه‌های توصیه‌ای آنچه از همه فوری و فوقی‌تر است اینست که سیاست را تابع اخلاق سازیم، نه اخلاق را طفیل سیاست. به تعبیر دقیق‌تر، نگذاریم که سیاست مبتنی بر عوامل مادّی و مصلحت‌اندیشانه، مبتنی بر واقعیّات سیاسی، و مبتنی بر منافع گروهی، قدرت، زور، و خشونت^۴ اخلاق را در چنگ خود گیرد و آن را به هر شکلی که میخواهد درآورد؛ بلکه کاری کنیم که اهداف و آرمانهای اخلاقی و معنوی بر اعمال سیاسی حاکم شوند.

به امید روزی که به بهانه‌ی عمل سیاسی عدالت و انصاف لگدمال منفعت و قدرت نشود و ماجرای اخلاق و سیاست، و فرهنگ و قدرت سیاسی، داستان مشتاقی و مهجوری نباشد.

1. factual

2. evaluative

3. normative

4. realpolitik